

Länstyrelserna

Blekinge och Kronobergs län

Bilaga 4

Ordlista

Ordlista

A

Avbördning

Ett mått på hur mycket vatten som per tidsenhet passerar genom en tvärsektion av ett vattendrag. Till exempel ett utskovs avbördningsförmåga, hur mycket vatten som kan passera genom per tidsenhet.

Avrinningsområde

Ett avrinningsområde är ett geografiskt område som avgränsas av en ytvattendelare och omfattar både markytan och ytan av det begränsande områdets sjöar. All avrinning från området har ett gemensamt utlopp vid en given punkt i ett vattendrag. Ett avrinningsområde kan bestå av flera delavrinningsområden.

B

Beta-galler

Galler eller fingrind som monteras framför vattenintaget till ett vattenkraftverk för att underlätta nedströmspassage av fisk och andra djur. Beta-galler har varierande vinkel mot strandlinjen, till skillnad från alfa-galler som har varierande vinkel mot vattenytan.

Bevarandemål

ska klargöra vilket tillstånd som behöver uppnås i området för naturtyper och arter för att området på bästa sätt ska fylla sin funktion i Natura 2000-nätverket. En naturtyps bevarandemål i ett skyddat område ska bidra till att de nationella bevarandemålen uppnås och helst bör det framgå vilken betydelse det skyddade området har för helheten. Bevarandemålen formuleras i bevarandeplaner och skötselplaner.

Bevarandeplan

ska beskriva mer exakt vilka värden som ska bevaras, vilka åtgärder som behövs och när de ska genomföras. Planen ska redogöra för vilka verksamheter eller åtgärder som eventuellt kan hota de arter eller livsmiljöer som ska skyddas enligt Natura 2000. Bevarandeplanerna tas fram av länsstyrelserna.

Bevarandeåtgärd

Alla de åtgärder som bidrar till att uppfylla bevarandemålen för de förtecknade livsmiljöerna och arterna i ett Natura 2000-område.

Biflöde

Ett vattendrag som mynnar ut i ett annat större (överordnat) vattendrag

Biotopvård

Innefattar en rad åtgärder exempelvis återutläggning av stenblock, utläggning av död ved, återställning av fiskens lekbottnar med mera. Åtgärderna genomförs i syfte att återföra vattendraget till en mer ursprunglig fåra eller form.

C

D

Dammanläggning

En vattenanläggning vars syfte är att dämna upp eller utestänga vatten eller blandningar av vatten och annat material

Dammenhet

En dammanläggning kan bestå av en eller flera dammenheter. Dessa enheter kan vara direkt eller indirekt sammankopplade med varandra. En enhet är en sammanhängande enskild dammbyggnad som inte har mer än en utloppsgren.

E

Efterbehandlingsobjekt

Ett identifierat område som är potentiellt eller konstaterat förorenat område. Områdena är klassificerade och identifierade av Länsstyrelserna på uppdrag av Naturvårdsverket. Klassificeringen görs genom en samlad riskbedömning som resulterar i en indelning från riskklass 1 – mycket hög risk till klass 4 – liten risk.

Ekologisk status

En övergripande bedömning av biologiska, fysikalisk-kemiska och hydromorfologiska kvalitetsfaktorer som sammanvägs till en ekologisk status inom vattenförvaltning. Kvalitetsfaktor är en övergripande nivå av flera underliggande parametrar. Exempel på en kvalitetsfaktor är morfologiskt tillstånd som är en sammanvägning av flera underliggande parametrar som till exempel vattendragets form, bottensubstrat, död ved i vattendraget med mera.

Elfiske

Är en metod där man använder ström för att bedöva fisk i strömmande vatten. Fisken bedövas under en kort period för att möjliggöra bland annat artidentifiering och mätning. När mätning och identifiering är färdig släpps fisken tillbaka i

vattnet. Resultaten från elfiske samlas på databasen för provfiske i vattendrag - *SERS*¹

Energilandskap

Geografiskt område där till exempel småskalig vattenkraft kan bidra till ett effektivare lantbruk eller skogsbruk.

EU:s taxonomi

Ett verktyg för att identifiera miljömässigt hållbara investeringar. Det är ett gemensamt klassificeringssystem för miljömässigt hållbara verksamheter.

F

Fiskbestånd

Mängden fisk som finns i sjöar och vattendrag. Fiskeförvaltningen arbetar med en hållbar förvaltning av fiskbestånden genom att bland annat sätta upp regler för hur när och var man får fiska och hur mycket fisk som får tas upp.

Fisketillsyn

Fisketillsyn är viktigt för att följa upp om regler för fiske följs och för att sprida information om gällande regler och deras syfte. Det är utbildade fisketillsynspersoner som kan bli förordnade av länsstyrelsen att bedriva tillsyner.

Fiskevårdsområde

Genom att samordna fisket och fiskevården och för att främja fiskerättsägarnas gemensamma intresse kan fiske som tillhör eller utgör två eller flera fastigheter, alternativt en fastighet med flera fastighetsägare, sammanföras till ett fiskevårdsområde. Fiskerättsägarna inom detta område bildar därmed en fiskevårdsområdesförening. Det är länsstyrelsen som beslutar om bildande av ett fiskevårdsområde.

Fiskväg/Faunapassage

En vattenpassage runt eller igenom ett hinder, utformad för att minska vattnets energi på ett sådant sätt att fisk eller andra vattenlevande djur kan passera utan onödigt stor ansträngning.

G

Gynnsam bevarandestatus

Bevarandestatus för en naturtyp (livsmiljö) är **gynnsam** om dess **areal** inte minskar och de **strukturer**, funktioner och typiska arter inte förstörs respektive

---

¹ <https://www.slu.se/institutioner/akvatiska-resurser/databaser/elfiskeregistret/>

försvinner. I bedömningen vägs också in hur lätt det är att återställa den ursprungliga livsmiljön vid skada.

Bevarandestatusen av en art bedöms utifrån hur sannolikt det är att arten långsiktigt kommer att finnas kvar i livskraftiga bestånd. Detta beror i sin tur på hur välbevarad livsmiljön är. Är både arten och naturtypen väl bevarade är bevarandestatusen **gynnsam**

H

Hydrologi

Vetenskapen om vattnet i naturen, dess förekomst, cirkulation och fördelning. Hydrologin studerar de olika faserna och processerna i den hydrologiska cykeln.

Hydrologisk regim

Beskriver hur människan har påverkat växter och djur genom regleringar av vattenflöden i vattendrag och ändrade vattenstånd i sjöar.

I

Intag

De delar av en dammbyggnad där vatten tas in som ska nyttjas i till exempel kraftverket.

J

K

Klunkning

Ökning av vattenföring i till exempel en fiskväg under en begränsad tid med syfte att öka möjligheten för fisk att hitta en fiskväg

Konnektivitet

Möjligheten till förflyttning i vattendragsfåran för djur, växter, sediment och organiskt material i uppströms och nedströms riktning.

Kraftigt modifierat vatten (KMV)

En ytvattenförekomst som har avsevärda fysiska förändringar till följd av mänsklig verksamhet. De fysiska förändringarna har påverkat vattenförekomstens ekologiska status i den omfattning att god ekologisk status inte kan nås. Det är ett

begrepp inom vattenförvaltning. Det är Vattenmyndigheten som har möjlighet att förklara en vattenförekomst som KMV.

Krönlängd

En byggnadsteknisk uppgift om längden på dammen (krön).

L

Lek/leka

Fortplantningsbeteende hos fisk.

M

Markavvattning

Ett samlingsnamn för de metoder som används för att leda bort vatten. Exempel på markavvattning är dikning, vattenavdelning, invallning och täckdikning.

Medelhögvattenföring (MHQ)

Medelvärde av varje års högsta dygnsvattenföring.

Medellågvattenföring (MLQ)

Medelvärde av varje års lägsta dygnsvattenföring.

Miljö kvalitetsnorm (MKN)

Är bestämmelser om vilken kvalitet som vattnet ska ha vid en viss tidpunkt.

Vattenmyndigheterna tar fram förslag till förvaltningsplaner, åtgärdsprogram och fastställer miljö kvalitetsnormer med hjälp av underlag från länsstyrelserna.

Vattenförvaltningen involverar dock en mängd aktörer i samhället och samverkan mellan aktörer som förvaltar eller är beroende av bra vatten, är avgörande för att arbetet ska leda till hållbar vattenanvändning.

Miljöprövning

En fullständig prövning hos mark- och miljödomstolen för moderna miljövillkor där ett tillstånd vars villkor och andra bestämmelser till skydd för människors hälsa och miljön har bestämts enligt miljöbalken i en dom.

Det är verksamhetsutövaren ansvarar för att ta fram underlag om verksamheten och lämna in underlaget för ansökan om prövning hos mark- och miljödomstolen.

Minimitappning

Det vattenflöde som enligt tillstånd alltid minst ska tappas (ledas förbi kraftverket). Minimitappning kan gälla nedströms kraftverkets utlopp eller i naturfåra/torråran och detta specificeras i beslut/dom.

Moderna miljövillkor

Tillstånd vars villkor och andra bestämmelser till skydd för människors hälsa och miljön har bestämts enligt miljöbalken i en dom eller ett beslut som inte är äldre än 40 år.

Morfologiskt tillstånd

Beskriver den fysiska formen hos vattenförekomsten, till exempel djupförhållanden och bottensubstratets sammansättning. Det morfologiska tillståndet kan bli påverkat av följderna från exempelvis grävning, rensning eller markavvattning.

N

Naturligt vandringshinder

I vattendrag finns normalt en mängd naturliga och av människan skapade vandringshinder. Exempel på naturliga vandringshinder är vattenfall, forsar med tidvis låga flöden eller igenväxta passager. Ett vandringshinder kan se naturligt ut men komma till som en sekundär effekt av mänsklig påverkan i närheten av hindret, så som rensning uppströms eller nedströms hindret.

Naturtyp

är livsmiljöer, som anses vara ovanliga och skyddsvärda i Europa, t ex vissa typer av bokskog. Dessa naturtyper har fått olika sifferbeteckningar i bevarandeplanen

Nulägesbeskrivning

En beskrivande rapport som sammanställer befintligt underlag om prövningsgruppen, inom ramen för omprövning för moderna miljövillkor för vattenkraft.

Nyckelhabitat

Ett habitat är en livsmiljö och livsmiljöer som är viktiga för en mängd arter och olika funktioner kallas nyckelhabitat.

O

Omlöp

En helt eller delvis konstgjorde bäckfåra/vattendrag som grävs i en längre slinga runt vandringshindret och leder fisk och andra djur förbi.

P

Prövningsgrupp

En prövningsgrupp utgörs av ett antal vattenkraftsanläggningar och verksamheter inom ett avgränsat avrinningsområde (geografisk yta). Alla verksamhetsutövare inom en prövningsgrupp ska ansöka om miljötillstånd hos mark- och miljödomstolen vid samma tidpunkt enligt nationella planens tidplan.

R

Regional samverkansprocess

En regional samverkansprocess sker mellan olika verksamhetsutövare, myndigheter och andra intressenter för att ta fram underlag inför miljöprövningen. Verksamhetsutövarna är viktiga aktörer i processen eftersom de har ansvar för att ansöka om tillstånd hos mark- och miljödomstolen samt ta fram tillräckligt underlag för prövningen.

Reglerförmåga

Ett kraftverks reglerförmåga är dess förmåga att öka eller minska effektbidraget beroende på variationerna i efterfrågan.

Representative Concentration Pathways (RCP)

Scenarier över hur växthuseffekten kommer att förstärkas i framtiden.

S

Smolt

Lax- eller öringsunge som växt färdigt på den ursprungliga uppväxtplatsen i vattendraget och har påbörjat sin vandring till ett nytt uppväxtområde.

Smoltifiera

En fysiologisk förändring där ung lax anpassar sig från att leva i sötvatten till att leva i saltvatten. Förändrar bland annat kroppsform, hur de reflekterar ljus med mera.

Starksimmande art

Arter med förmåga att simma mot strömmen i höga strömhastigheter. Lax och öring är exempel på starksimmande arter, men simförmågan är också beroende av storleken på individerna. Generellt ökar simkapaciteten med längden på fisken.

Svagsimmande art

Arter som har svårt att simma mot strömmen vid höga strömhastigheten. Många av de sjölevande arterna, som till exempel mört, klassas som svagsimmande.

Synergieffekt

När två faktorer förstärker varandra så att slutresultatet blir större än summan av de enskilda faktorerna.

T

Teknisk fiskväg/fiskpassage

En icke naturlig fiskväg, bestående av någon form av byggnadsverk, vanligtvis i betong eller trä.

Tillrinning

Det vatten som rinner till en sjö

Tillsyn

Länsstyrelsen arbetar med tillsyn, kontrollerar att föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av miljöbalken följs.

Torråra

Den normalt ursprungliga vattendragsfåran, som efter kraftverksutbyggnad erhåller ett kraftigt begränsat vattenflöde och i vissa fall helt torrläggs. Kan också kallas naturåra.

U

Utloppsgren

En eller flera utskov från en dammenhet som flödar till samma vattendrag

Utskov

Anordning, vanligen en lucka, för att släppa ut vatten från en damm till ett område nedströms dammen.

Urminnes hävd

En verksamhet har bedrivits på en plats under så lång tid att det inte längre går att skönja dess uppkomst (prop. 2017/18:243 s. 102). Rätten ska ha uppstått senast år 1882 (a. prop. S. 103). Det är den som vill bedriva sin verksamhet, verksamhetsutövaren, med stöd av en äldre rättighet som har bevisbördan.

V

Vattendom

En juridisk handling som utgör beslut och tillstånd för en vattenverksamhet.

Vattenverksamhet

Till exempel en anläggning i ett vattenområde eller en åtgärd som syftar till att förändra vattnets djup eller läge.

Vattenförekomst

En administrativ indelning av sjöar och vattendrag som används inom vattenförvaltning. Statusen på varje vattenförekomst bedöms och publiceras på Vatteninformationssystem Sverige (VISS). För varje vattenförekomst fastställs en miljökvalitetsnorm som beskriver vad som ska uppnås och till vilket år.

Vattenföring

Ett mått på hur mycket vatten per tidsenhet som passerar genom en tvärsektion av vattendraget. Anges antingen som kubik per sekund eller liter per sekund.

Vattenförvaltning

Är ett samlingsord för det arbete som görs med vatten av svenska myndigheter och kommuner. Arbetet leds av Vattenmyndigheten.

Vattenkraft

Elproduktion med vattenkraft. I ett vattenkraftverk utnyttjar man höjdskillnaden mellan två vattennivåer. Vatten från den högre nivån strömmar genom en turbin som börjar rotera. Turbinen driver en generator som omvandlar vattnets energi till elektricitet. I en transformator ökas spänningen i elektriciteten så att den kan transporteras ut på ledningar till konsumenterna.

Vattenområde

Ett område (yta) som täcks av vatten vid högsta förutsägbara vattenstånd.

Vattenreglering

Åtgärd för ändring av vattenföringen i ett vattendrag eller avbördning från en sjö (indirekt vattenståndet) till förmån för utvinnande av vattenkraft, vattenförsörjning, torrläggning med mera.

Vegetationsperioden

Den period under året då det är tillräckligt varmt och fuktigt för att växterna ska växa.

Verksamhetsutövare

Den som är överordnat ansvarig för en verksamhet

Vattenuttag

Bortledning av yt- eller grundvatten. Vattenuttag utgör vattenverksamhet som omfattas av regler i 11 kap. miljöbalken. Kan vara ett vattenkraftverk som avleder vatten för elproduktion, en industri som tar ut vatten för att använda i en industriprocess eller lantbrukare som använder vatten för t.ex. bevattning. Kan även vara vattenuttag för allmän eller enskild dricksvattenförsörjning.

Vattenöverledning

Vattenreglering genom överföring av ytvatten från ett vattenområde till ett annat.

W

X

Y

Z

Å

Ä

Ö

